

Cinsel şiddet ve ifşa

Özlem Altuntaş*

“

İfşa ederken amaçlanan öncelikle yaşanan şiddetin kabulü ve zararın tazminidir. Maruz kalan yalnızlaştıran ve çaresiz hissettiren bu deneyiminin tanınmasını bekler, destek ve tanıklık ister.

”

Son aylarda ülkemizde birçok kadın, kendilerini taciz eden ünlü ve 'itibarlı' erkekleri sosyal medyada birtakım etiketlerle (#uykularınızkaçsın, #susmabitsin, #metoo, #bende) ifşa ettiler. 2017'de #metoo (ben de) etiketiyle bir kadının başlattığı bu hareket, aynı erkek tarafından cinsel saldırıya uğrayan kadınların birbirlerinden cesaret alarak uğradıkları şiddeti açıklamasıyla ve maruz kalan başka kadınların da suskunluklarını bozmasıyla büyüdü ve dünya çapında cinsel şiddete karşı bir isyana dönüştü. İfşa eden kadınların bir kısmı ekonomik ve sosyal olarak oldukça güçlü konumda olmalarına rağmen yaşadıkları şiddeti açıklamaları, failden uzaklaşabilmeleri, yardım ve adalet arayabilmeleri çeşitli bariyerler nedeniyle mümkün olmamıştı.

Her sosyal sınıf, kültür, statü, eğitim ve meslektan kadının maruz kalabildiği cinsel şiddet oldukça yaygın olmasına rağmen yeterince konuşulmayan, önlenemeyen, çoğunlukla cezasızlıkla

sonuçlanabilen bir suç. Maruz kalanları fiziksel ve ruhsal olarak olumsuz etkileyen bir insan hakları ihlali. Cinsel şiddet, şiddet suçları içerisinde en yaygın, en hızlı artan, en gizli kalmış şiddet suçu (Gölge, 2013). En sık kadın ve çocuklar maruz kalırken, failerin neredeyse hepsi erkek. Her cinsiyetten çocuklar, LGBTİ bireyler ve hayvanlar da cinsel şiddete maruz kalabiliyor. DSÖ'ne (2017) göre her üç kadından biri yaşamları boyunca fiziksel veya cinsel şiddete uğruyor. Cinsel şiddet ve yakın partner şiddetine uğrayan kadınların sadece onda biri resmi bildirimde bulunuyor/ adalet talep ediyor (ASPB, 2015). Çok yaygın olmasına rağmen çok çeşitli nedenlerle, cinsel şiddet olaylarının resmi rakamlardan çok daha fazla görüldüğü tahmin edilmektedir.

Kadını ve bedenini aşağılayan tutumlara, eşitlik karşıtı cinsiyetçi söylemlere, tecavüz şakalarına ve cinsiyetçi küfürlere tolerans göstermenin taciz, istismar ve tecavüz gibi diğer cinsel şiddet biçimlerini de hoş görmeye

kapı araladığı bilinmektedir. Kadına yönelik ayrımcı ve eşitlik karşıtı tutum ve söylemler cinsel şiddetin yeniden üretimine katkıda bulunmaktadır. Birçoğumuz tıp eğitimi ve pratiğinde 'kadınlara uygun' görülen branşların sıralandığını, 'kadın cerraha tırnağını bile çektirmem' diyen hocaların bulunduğunu biliyoruz. Cinsiyetçi ve ayrımcı 'şakalara' itiraz ettiğimizde 'hassas' olmakla yaftalanabiliyoruz. Oysa ki tam da bu söylemlerin devam etmesi daha ağır cinsel şiddet biçimlerinin de kabul görmesini sağlıyor.

Cinsel şiddet yaşayanlar terapi gibi güvenli bir ortamda bile bu şiddeti açıklamakta ve anlatmakta güçlük yaşarlar. Özellikle tecavüz, ensest gibi durumlarda, maruz kalanlar bazen yıllarca bu deneyimi hiç kimseye paylaşmayabilirler. Cinsel tacizi açıklamak da fail aynı ortamda ise oldukça zordur. Maruz kalanların şiddeti açıklayabilmeleri için yeterince destek göreceklarını bildikleri bir ortama ihtiyaçları vardır. Ullman (2010) cinsel saldırıya uğradığını açıklayan

*Dr., Psikiyatrist, İTO Kadın Komisyonu

üç kadından bir ya da ikisinin mağduru suçlama ve inanmama gibi olumsuz tepkilere, yani "ikinci bir saldırıya" maruz kaldığını bildirmiştir.

Cinsel şiddete maruz kalanlar suçluluk, utanç gibi duyguları diğer şiddet biçimlerine maruz kalanlardan çok daha fazla yaşarlar, yargılanmak ve dışlanmaktan daha çok endişe ederler. Suçlu hissetmesi ve utanması gereken fail iken ataerkil toplum, şiddet açığa çıktığında maruz kalanların hayatlarını, davranışlarını yargılama eğilimindedir. Maruz kalanlar bu şiddeti açıkladıklarında yakınları ve çevresindekiler tarafından kuşkuyla karşılanabilirler, şiddeti 'davet edecek' davranışları olup olmadığı sorgulanır. Yaşam tarzı, kıyafetleri, 'oraya niye gittiği' sorularak adeta şiddete neden oldukları ima edilebilir. Karakolda, mahkemede yaşadıklarını yeniden anlatarak ikinci kez travmatize olmanın ve faille karşı karşıya gelmenin zorluğu nedeniyle adli bir süreç başlatmaktan ya da başlattığında sürdürmekten vazgeçebilir ya da tercih etmeyebilir. Failin tekrar saldıracağından, kendisini ve yakınlarının güvenliğini tehlikeye atacağından korkabilir. Saldırgan aile içinden olduğunda 'aile itibarı', 'rezil olmamak', 'namus' gibi gerekçelerle aile olayı inkar edebilir, saklamak isteyebilir. Benzer durumlar işyerleri, partiler, taretkatlar, siyasi gruplar, dernekler, sendika ve meslek odaları gibi gruplarda da görülebilir. O grubun 'itibarı' nedeniyle failin korunduğu, cinsel şiddetin üstünün örtüldüğü, yok sayıldığı, inkar edildiği, önemsizleştirildiği, failin herhangi bir yaptırımından uzak tutulduğu görülür.

Cinsel şiddet uygulayanların eş, partner, baba, akraba, komşu, öğretmen, iş arkadaşı, patron gibi çoğunlukla tanıdık kişiler olduklarını biliyoruz. Mevcut güç ilişkilerini, konumlarını kullanarak buna cesaret edebiliyorlar. Cinsel şiddeti açıklamak, hem kendini açmak hem de faili işaret etmeyi içeriyor. Cesaret ve sonrasında yaşanacaklara hazırlık gerektiren bir eylem. Cinsel şiddet suçlarının kanıtlanmasının güç olması, failin 'aramızdan biri' olması, erkek egemen hukukun hem adli hem de kurumsal düzeylerde varlığı, şiddete maruz kalanı korumakta yetersiz kalması gibi sorunlar nedeniyle ifşalar gerçekleşmektedir. İfşa ederken amaçlanan öncelikle yaşanan şiddetin kabulü ve zararın tazminidir. Maruz kalan yalnızlaş-tır ve çaresiz hissettiren bu deneyimi-

nin tanınmasını bekler, destek ve tanıklık ister. Başkalarının da aynı şiddete maruz kalmasını engellemek isteyebilir. Cinsel şiddet neredeyse her zaman bir üçüncünün olmadığı bir ortamda gerçekleştiğinden cinsel şiddet açıklandığında 'beyanın soruşturmaya esas olması' gereklidir.

İfşalar cinsel şiddete karşı suskunluğun bozulmasını, failerin uykularının kaçmasını sağlıyor. Cinsel şiddetin kamusal olarak tartışılmasını, erkeklerin çoğu zaman normal gördüğü, taciz olarak kavramadığı davranışların kadınlarda ne tür bir rahatsızlığa yol açtığı konusunda bir fikir edinmeye ve bunları değiştirmeye zorluyor. Erkekleri kadınlar aleyhine işleyen birtakım erkek egemen 'ayrıcalık'lardan vazgeçmeye davet ediyor. Kadınlar birbirlerinden güç alarak cinsel şiddete karşı susmamayı tercih ediyor. Bu nedenle bulunduğumuz her ortamda cinsel şiddetin her çeşidine karşı fail kim olursa olsun, hangi 'mahalleden' olursa olsun sesimizi yükseltmek, kurumlarımızda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik adımlar atmak, toplumsal cinsiyet temelli tüm şiddet biçimlerine karşı kadınların öncülüğünde geliştirilen tutum belgelerini uygulamaya geçirmek hayati önem taşıyor.

Gölge ZB (2013) *Cinsel Saldırıda Bulunan Erkekler*. Yüksel Ş, Gülseren L ve Başterzi AD (Ed), *Kadınların Yaşamı ve Kadın Rub Sağlığı* (1. Baskı) içinde (s. 702-715). Ankara. Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları. Dünya Sağlık Örgütü (2017), *Violence Against Women*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü (2015), *Türkiye'de Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu*, Ankara. s.162
Ullman SE, Peter-Hagene L. *Social Reactions to Sexual Assault Disclosure, Coping, Perceived Control and PTSD Symptoms in Sexual Assault Victims*. *J Community Psychol*. 2014 May 1;42(4):495-508. doi: 10.1002/jcop.21624. PMID: 24910478; PMCID: PMC4043331.

